

STRAFRECHT

STRAF(PROCES)RECHT

AAK20229602

Prof.mr. J.H. Crijns & prof.mr. M.J. Dubelaar

Wetgeving

1 Staatsblad

Stb. 2021, 544 – Wet versterking strafrechtelijke aanpak ondermijnende criminaliteit

Op 2 november 2021 heeft de Eerste Kamer het voorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering en enige andere wetten in verband met versterking van de strafrechtelijke aanpak van ondermijnende criminaliteit (Wet versterking strafrechtelijke aanpak ondermijnende criminaliteit) aangenomen. Deze wet zal vanaf 1 januari 2022 gefaseerd in werking treden (*Stb. 2021, 638*). Aan het hieraan ten grondslag liggende conceptwetsvoorstel besteedden wij eerder al aandacht in *KwartaalSignaal 152*. Deze nieuwe wet, die effectiever optreden tegen de verschillende verschijningsvormen van georganiseerde ondermijnende criminaliteit moet faciliteren, neemt het verstoren van het criminele proces als uitgangspunt en maakt het mogelijk om verschillende vormen van zogeheten faciliterende criminaliteit strenger te bestraffen (*Kamerstukken II 2019/20, 35564, nr. 3, p. 2*). Zo gaat de strafmaat voor bedreiging omhoog en wordt een extra strafverhogingsgrond voor bedreiging van overheidsambtenaren geïntroduceerd. Ook wordt het importeren, exporteren en voorhanden hebben van stoffen die worden gebruikt voor de illegale vervaardiging van drugs (zogenoemde precursoren) zelfstandig strafbaar gesteld, zodat het productieproces eerder kan worden verstoord (*Kamerstukken II 2019/20, 35564, nr. 3, p. 7*). Ook het illegaal verblijf op bepaalde logistieke terreinen zoals havens en vliegvelden is apart strafbaar gesteld in het nieuwe artikel 138aa Sr dat per 1 januari 2022 in werking is getreden. Zogenaamde ‘uithalers’ die havens en vliegvelden betreden om cocaïne uit containers halen en daarvoor in het verleden veelal slechts een boete kregen als de connectie met het smokkelen van drugs niet voldoende kon worden aangetoond, zien zich thans geconfronteerd met hoge straffen die kunnen oplopen tot maximaal 32 maanden gevangenisstraf indien sprake is van strafverzwarende omstandigheden zoals het binnendringen in gebouwen of vervoermiddelen of het gebruiken van valse toegangspassen. Ook is voor dit soort feiten voorlopige hechtenis mogelijk gemaakt, zodat onderzoek kan worden gedaan naar ‘de (criminele) achtergrond van de aangehouden personen en de relaties met criminele groeperingen die actief zijn op het gebied van de internationale handel’ van drugs en andere illegale goederen (*Kamerstukken II 2019/20, 35564, nr. 3, p. 8*).

Naast de introductie van nieuwe strafbepalingen en de ophoging van de bepaalde strafmaxima worden de mogelijkheden verruimd tot het doen van financieel onderzoek naar het vermogen van veroordeelden met het oog op de executie van opgelegde geldboetes en schadevergoedingsmaatregelen. Ook kunnen de kosten van inbeslagname van illegale voorwerpen in de toekomst op veroordeelden worden verhaald (*Kamerstukken II 2019/20, 35564, nr. 3, p. 2*). De uitbreiding van het juridisch instrumentarium met het oog op de versterking van de bestrijding van ondermijnende criminaliteit is evenwel nog niet ten einde. Recent is ook het conceptwetsvoorstel ‘Versterking aanpak ondermijnende criminaliteit II’ in consultatie gegaan (zie de bespreking hierna), waarin opnieuw een pakket van maatregelen wordt voorgesteld dat politie en justitie beter in staat moet stellen ondermijnende criminaliteit tegen te gaan.

2 Kamerstukken

35991 – Wetsvoorstel strafbaarstelling voorbereiding seksueel kindermisbruik

In het kader van het bestrijden van seksueel misbruik van kinderen heeft de regering een voorstel ingediend dat het in circulatie brengen en bezitten van instructiemateriaal over kindermisbruik beoogt strafbaar te stellen. Het gaat daarbij primair om materiaal dat circuleert op het *dark web* waarin geïnteresseerden onder meer adviezen krijgen over hoe zij kinderen kunnen verleiden tot seksueel contact en zij de sporen van een dergelijk contact kunnen verhullen. Met het oog daarop is de wetgever voornemens een nieuw artikel in het Wetboek van Strafrecht op te nemen (art. 240c Sr), waarin het opzettelijk bieden van gelegenheid, middelen of inlichtingen tot het plegen van een zedendelict met een kind onder de leeftijd van zestien jaar strafbaar wordt gesteld. Het betreft *in casu* een zelfstandig strafbaar gestelde voorbereidingshandeling waarbij het misbruik niet daadwerkelijk hoeft te zijn gevolgd (*Kamerstukken II 2021/22, 35991, nr. 3, p. 1*).

Door de adviesorganen zijn tijdens de consultatieronde vragen gesteld over hoe het beoogde artikel 240c Sr zich verhoudt tot het algemene kader van voorbereidingshandelingen in artikel 46 Sr. Volgens de wetgever betreft het in geval van het voorgestelde artikel 240c Sr een zelfstandige bijzondere voorbereidingshandeling, waarbij niet is vereist dat ‘daadwerkelijk een concreet strafbaar feit wordt voorbereid’. Dat is anders dan bij artikel 46 Sr waarbij – op grond van de jurisprudentie van de Hoge Raad – sprake moet zijn van een voldoende bepaald strafbaar feit en het derhalve volgens de wetgever gaat om situaties waarin de voorbereiding al verder is gevorderd (*Kamerstukken II 2021/22, 35991, nr. 3, p. 9*). Voorgaande roept bij de Afdeling advisering van de Raad van State echter nadere vragen op, want er is wel degelijk een opzetvereiste in het artikel opgenomen; het betreft immers het opzettelijk gelegenheid, middelen of inlichtingen verschaffen of trachten te verschaffen tot het plegen van de misdrijven in artikel 240c Sr genoemd. De Raad van State constateert

dat uit de toelichting niet duidelijk blijkt waarop dat opzet precies moet zijn gericht (*Kamerstukken II 2021/22, 35991, nr. 4*, p. 2). De wetgever beoogt het loutere bezit van het materiaal strafbaar te stellen, maar de beoogde strafbepaling is helemaal geënt op de voorbereiding van andere strafbare feiten. Dat komt bijvoorbeeld tot uitdrukking in de memorie van toelichting, waarin staat dat het voorstel zich richt op gedragingen die ‘willens en wetens zijn gericht op het instrueren van zichzelf of een ander in de uitvoering en of verwezenlijking van een seksueel misdrijf tegen een kind’ (*Kamerstukken II 2021/22, 35991, nr. 3*, p. 12). De Raad van State constateert dat als opzet op het plegen van een seksueel misdrijf een voorwaarde is voor strafbaarheid, het loutere bezit van het materiaal niet strafbaar is, hetgeen afbreuk doet aan de toegevoegde waarde van het voorstel (*Kamerstukken II 2021/22, 35991, nr. 4*, p. 3). De Raad van State vraagt zich dan ook af waarom niet is gekozen voor een zelfstandige strafbaarstelling van het bezit van dergelijk materiaal en of een afwijking van de algemene strafbaarstelling van voorbereidingshandelingen in het onderhavige geval wel wenselijk is. Immers, ‘hoe meer specifieke bepalingen, hoe meer de betekenis van artikel 46 Sr als algemeen kader wordt gerelativeerd’ (*Kamerstukken II 2021/22, 35991, nr. 4*, p. 4).

De wetgever ziet niettemin meerwaarde in het handhaven van de gekozen vorm van een zelfstandig voorbereidingsdelict, zodat ook andere situaties waarin het gaat om het instrueren van anderen over seksueel misbruik van kinderen eronder kunnen vallen. Wat betreft het opzet expliciteert de wetgever dat dit niet hoeft te zijn gericht ‘op het daadwerkelijk in uitvoering brengen van een geconcretiseerd seksueel misdrijf jegens een kind. Bedoeld wordt dat de verdachte opzet moet hebben op het zichzelf of een ander instrueren over hoe zo een misdrijf ter uitvoering is te brengen’ (*Kamerstukken II 2021/22, 35991, nr. 4*, p. 5-6). Met een dergelijke uitleg van het opzetvereiste valt het louter bezitten van instructiemateriaal wel onder de reikwijdte van de voorgestelde strafbaarstelling, maar het wordt er niet duidelijker op temeer daar het bezit zelf ook niet in het wetsartikel wordt genoemd (zie ook de reacties vanuit de Tweede Kamer: *Kamerstukken II 2021/22, 35991, nr. 5*, p. 3-5).

3 Conceptwetgeving

Conceptwetsvoorstel Versterking aanpak ondermijnende criminaliteit II

In het voorgaande werd al gerefereerd aan het conceptwetsvoorstel ‘Versterking aanpak ondermijnende criminaliteit II’ dat de minister op 16 november jl. in consultatie heeft gebracht en waarin verdergaande voorstellen worden gedaan met het oog op een effectieve aanpak van ondermijnende criminaliteit (zie voor het conceptwetsvoorstel en de bijbehorende concept memorie van toelichting www.internetconsultatie.nl/ondermijning2). Een belangrijk onderdeel van het voorgestelde pakket van maatregelen vormt de zogeheten ‘non conviction based confiscation’-procedure (NCBC), die het mogelijk moet gaan maken

om crimineel vermogen en illegaal verkregen goederen te confisqueren zonder dat daaraan een veroordeling van een persoon voor een strafbaar feit is voorafgegaan. Daartoe zou een afzonderlijke Wet confiscatie crimineel vermogen in het leven moeten worden geroepen, die voorziet in een procedure bij de civiele rechter om goederen te confisqueren. Een dergelijke procedure – die de minister al aankondigde in een brief aan de Tweede Kamer van 20 november 2020 (*Kamerstukken II 2020/21, 29911, nr. 297*) – heeft volgens de minister met name meerwaarde in die gevallen waarin vervolging wegens een strafbaar feit niet (goed) mogelijk is en zodoende ook de bestaande ontnemingsregeling van artikel 36e Sr geen soelaas biedt, terwijl het niettemin wenselijk is de aangetroffen goederen te confisqueren gezien hun vermoedelijke link met ondermijnende criminaliteit. In dit verband kan volgens de minister in het bijzonder aan twee situaties worden gedacht (zie concept-MvT, p. 6). Ten eerste het in het kader van een opsporingsonderzoek – bijvoorbeeld tijdens een doorzoeking – aantreffen van goederen die in verband lijken te staan met georganiseerde, ondermijnende criminaliteit zonder dat er een concrete verdachte van een strafbaar feit in beeld is en het instellen van strafvervolging dus niet mogelijk is. Daarnaast kan worden gedacht aan de situatie waarin goederen worden aangetroffen waarvan het aannemelijk is dat zij door misdrijf zijn verkregen, maar de eigenaar daarvoor niet (langer) kan worden vervolgd, bijvoorbeeld omdat hij in dat verband eerder al in het buitenland is veroordeeld of omdat hij is overleden, zonder dat de nabestaanden die rechthebbende zijn geworden van de goederen zich in relatie tot die goederen (al) schuldig hebben gemaakt aan een strafbaar feit. Naar huidig recht moeten, ingeval strafvervolging inderdaad uitblijft, dergelijke goederen worden teruggegeven aan de beslagene, waardoor deze blijven circuleren in de samenleving, terwijl kan worden vermoed dat zij in relatie staan tot ondermijnende criminaliteit. De voorgestelde procedure NCBC kan in dergelijke gevallen soelaas bieden, aldus de minister, omdat deze – zoals de naam al tot uitdrukking brengt – voorziet in de mogelijkheid om langs civielrechtelijke weg de goederen toch te confisqueren zonder dat sprake hoeft te zijn van een voorafgaande strafrechtelijke veroordeling.

Zonder op deze plaats de voorgestelde procedure in detail te bespreken, zal duidelijk zijn dat deze ook op stevige kritiek kan rekenen. Zo stelt de Nederlandse Orde van Advocaten in haar [wetgevingsadvies](#) van 31 januari jl. dat de noodzaak van het wetsvoorstel en meer in het bijzonder de keuze om deze procedure bij de civiele rechter te laten plaatsvinden niet afdoende is gemotiveerd en dat de verhouding met het strafproces onvoldoende naar voren komt. Zo maakt de memorie van toelichting volgens de NOvA onvoldoende duidelijk waarom de bestaande strafrechtelijke mogelijkheden tekort zouden schieten, terwijl evenmin wordt uitgewerkt in welke gevallen voor de procedure NCBC moet worden gekozen en in welke gevallen voor de bestaande strafrechtelijke procedures. Tot slot besteedt de concept-MvT geen aandacht aan de vraag hoe moet worden omgegaan met situaties waarin

de strafrechtelijke mogelijkheden al zijn benut en niet tot ontneming of onttrekking aan het verkeer hebben geleid of waarin anderszins relevante uitspraken door de strafrechter zijn gedaan. Tegelijkertijd heeft de keuze voor de civielrechtelijke weg wel grote consequenties voor betrokkenen, omdat in het strafrecht geldende waarborgen in het civiele recht niet van toepassing zijn. Dit leidt de NOvA tot de harde conclusie dat het er bij de huidige stand van zaken alle schijn van heeft dat het voorstel vooral beoogt te voorzien in een procedure waarmee de strafrechtelijke rechtswaarborgen kunnen worden omzeild.

Jurisprudentie

Rechtbank Rotterdam 24 december 2021, [ECLI:NL:RBROT:2021:12699](#) – Procesafspraken

Waar het fenomeen procesafspraken in de literatuur al wat langer de nodige belangstelling geniet, heeft het in het afgelopen kwartaal ook in de strafrechtspraktijk vrij plotseling een hoge vlucht genomen. Een belangrijke aanzet daartoe lijkt te zijn gegeven door de tussenuitspraak van de rechtbank Rotterdam van 4 oktober 2021, [ECLI:NL:RBROT:2021:9953](#), waarin de voorzitter van de rechtbank het Openbaar Ministerie en de verdediging het voorstel deed om te bezien of zij onderling tot procesafspraken konden komen om langs die weg de voortgang van de procedure te bespoedigen. Deze handschoen werd door het Openbaar Ministerie en de verdediging opgepakt, waarna de rechtbank op 24 december jl. vonnis wees, daarbij gevolg gevend aan de afspraken die inmiddels tussen het Openbaar Ministerie en de verdediging tot stand waren gekomen (Rb. Rotterdam, 24 december 2021, [ECLI:NL:RBROT:2021:12699](#)). De rechtbank Rotterdam was echter niet de enige. Ook bij andere rechtbanken werden sinds eind vorig jaar diverse vonnissen gewezen waarin gebruik werd gemaakt van afspraken tussen het Openbaar Ministerie en de verdediging (zie onder meer [ECLI:NL:RBDHA:2021:10955](#); [ECLI:NL:RBLIM:2021:9266-9270](#) en [ECLI:NL:ROBOVE:2022:214](#)). Daar waar een eerder experiment in 2019 met het maken van procesafspraken nog was gestrand omdat de rechtbank de afspraken tussen Openbaar Ministerie en verdediging naast zich neerlegde (zie Rb. Overijssel 4 september 2019, [ECLI:NL:ROBOVE:2019:3103](#) (*Cymbal*)), lijkt het fenomeen van procesafspraken nu toch voorzichtig zijn intrede te doen in de Nederlandse strafrechtspleging. In het type zaken en de wijze waarop de gemaakte procesafspraken door de rechtbank ‘procesueel worden verwerkt’, valt evenwel een grote diversiteit te constateren.

In de eerstgenoemde zaak van de rechtbank Rotterdam ([ECLI:NL:RBROT:2021:12699](#)) ging het om internationale drugshandel. De verdachte werd ervan verdacht te hebben gefungeerd als uithaler en controleur en daarmee als vooruitgeschoven post voor de organisatoren in Albanië. Het onderzoek naar deze zaak vloeiende voort uit de inmiddels veelbesproken Sky ECC-operatie, waarbij de politie erin slaagde om miljoenen versleutelde berichten uit het

criminele milieu te kraken. Aanleiding voor het maken van de procesafspraken tussen het Openbaar Ministerie en de verdediging was het verzoek van de verdediging om uitgebreid onderzoek te doen naar de precieze gang van zaken rondom de inbeslagname van data afkomstig van Sky ECC-telefoons. Net zoals op dit moment in veel strafzaken in den lande gebeurt, overlegde de verdediging daartoe 125 pagina’s aan onderzoekswensen, zo blijkt uit het vonnis van de rechtbank. Op voorhand was duidelijk dat – ongeacht de uitkomst daarvan – alleen al het beslissen op deze onderzoekswensen geruime tijd in beslag zou gaan nemen. Onder meer dit vooruitzicht bracht de voorzitter van de rechtbank ertoe de procesdeelnemers voor te stellen om te kijken of zij tot een vergelijk konden komen. Als gezegd, met succes: binnen korte tijd kwamen procesafspraken tot stand, die er in de kern op neerkwamen dat de officier van justitie een lagere gevangenisstraf zou eisen dan hij normaal gesproken zou hebben gedaan en de verdediging in ruil daarvoor afstand zou doen van de ingediende onderzoekswensen alsmede van de inbeslaggenomen voorwerpen en geldbedragen. Ook werd de afspraak gemaakt dat de verdediging en de officier van justitie – ingeval de rechtbank overeenkomstig de gemaakte afspraken vonnis zou wijzen – geen hoger beroep tegen het vonnis zouden instellen, ‘zodat de voorlopige hechtenis gecontinueerd kan blijven en de opgelegde straf direct kan worden geëxecuteerd’.

Onder een kopje ‘economische analyse’ gaat de rechtbank in op het nut en de noodzaak van het maken van procesafspraken in dit type zaken. Grote drugszaken zijn omvangrijker, moeilijker en tijdrovender geworden (ook door het ‘boostereffect’ van operaties zoals Sky ECC), wat een groot beslag legt op de strafrechtsketen en de verdeling van schaarse zittingscapaciteit. De verdeling van schaarse zittingstijd is weliswaar niet primair de taak van de strafrechter, zo stelt de rechtbank, maar zij ziet daarin wel een rol voor zichzelf weggelegd door te kijken of procesafspraken een alternatief kunnen vormen voor reguliere afdoening die – in een geval als het onderhavige – volgens de rechtbank wel enige jaren zou kunnen gaan duren. De rechtbank formuleert vervolgens een uitvoerig kader waaraan de gemaakte procesafspraken kunnen worden getoetst – waarbij zij zich onder meer oriënteert op het recht op een eerlijk proces, Straatsburgse jurisprudentie en de strafrechtspraktijk in de ons omringende landen – om vervolgens te oordelen dat de verdachte in het onderhavige geval weloverwogen en vrijwillig tot de procesafspraken is gekomen en deze als eerlijk te bestempelen zijn. Wat betreft de op te leggen straf oordeelt de rechtbank dat de gegeven strafkorting (van vijf naar vier jaar waarvan één jaar voorwaardelijk) te rechtvaardigen valt, temeer omdat een dergelijke strafmatiging ook aan de orde zou zijn als de zaak pas over jaren zou zijn uitgeprocedeerd.

Waar in de Rotterdamse zaak de procesafspraken worden ingezet om de procedure te bespoedigen en op die manier schaarse zittingscapaciteit vrij te spelen opdat andere zaakstromen niet in de verdrukking komen, worden in een aantal vrijwel gelijktijdig gewezen Limburgse

zaken (Rb. Limburg 9 december 2021, [ECLI:NL:RBLIM:2021:9266-9270](#)) de procesafspraken – in dit verband aangeduid als afdoeningsvoorstellen – gebruikt om oude, al lang lopende zaken tot een afronding te brengen. Het gaat daarbij om zaken waarbij meerdere feiten op de tenlastelegging staan, zoals brandstichting, bedreigingen, witwassen, heling en deelname aan een criminele organisatie. Anders dan in de zaak bij de rechtbank Rotterdam – waarin de gemaakte afspraken hoofdzakelijk procedureel van aard zijn – zijn er in de Limburgse zaken ook meer inhoudelijke afspraken gemaakt over de ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie en het bewezenverklarde, die de rechtbank als het ware tot de hare maakt door te stellen dat zij tot hetzelfde oordeel is gekomen (zie [ECLI:NL:RBLIM:2021:9266](#)).

Ook de rechtbank Limburg wijdt een uitvoerige beschouwing aan deze manier van ‘afdoening op maat’, waarbij zij ook uitdrukkelijk de verbinding legt met de ontwikkelingen omtrent de buitengerechtelijke afdoening en het voornemen van de minister om in de nabije toekomst de rechter hoge transacties te laten toetsen, zoals voorzien in het conceptwetsvoorstel naar aanleiding van de evaluatie Wet OM-afdoening (zie nader over dit conceptwetsvoorstel [KwartaalSignaal 159](#)). Naar eigen zeggen is de gekozen benadering via afdoeningsvoorstellen in de geest van dit wetsvoorstel.

‘Uitgaande van de ruimte voor de officier van justitie om de wijze van vervolging te bepalen en de regels die al bestaan voor het overeenkomen van transacties én de roep om meer rechterlijke controle op dergelijke transacties meent de rechtbank dat er ook binnen de huidige wettelijke regels ruimte kan worden gevonden een strafzaak waarbij partijen tot een afdoeningsvoorstel zijn gekomen, aan de strafrechter voor te leggen met het verzoek te beoordelen of het afdoeningsvoorstel recht doet aan alle belangen die gemoeid zijn bij een deugdelijke en rechtsstatelijke strafrechtgang.’

De rechtbank wijst voorts op de initiatieven van de innovatiekamer van het gerechtshof Den Haag om in daarvoor geschikte oude zaken versneld procederen door middel van het maken van procesafspraken te faciliteren (zie voor een uitgebreide bespreking van de voorgestane werkwijze en de dilemma’s die zich in dat verband voordoen: H.C. Wiersinga, ‘Een voorstel om versneld te procederen in strafzaken bij het Haagse Hof’, *Boom Strafbblad* 2021, afl. 3, p. 82-88).

Kijkende naar de zorgvuldige en uitvoerige afwegingen in bovengenoemde zaken, dan zijn de gemaakte keuzes transparant en navolgbaar. Het gaat hier duidelijk om maatwerk, waarbij consensualiteit tussen de procesdeelnemers centraal staat en het klassieke strijdmodel naar de achtergrond verschuift. Het gebruik van dit middel lijkt dan ook goed te verdedigen in individuele gevallen die zich daarvoor lenen, maar daarmee is niet gezegd dat een dergelijke werkwijze ook een steunpilaar van de strafrechtspleging moet gaan worden. Uit het voorgaande blijkt reeds dat er verschillende motieven kunnen zijn om dit instrument in te zetten; van het tot een goed einde brengen van moeilijke of potentieel stroperige zaken tot het wegwerken van zaken die eenvoudigweg al te lang op

afdoening liggen te wachten. Peters heeft geregeld nadrukkelijk een lans gebroken voor het maken van proces- en vonnisafspraken, maar zij stelt ook dat het belangrijk is om dit goed te normeren, met oog voor alle betrokken belangen (meest recent: L.J.J. Peters, *Dealen met ondermijningsdelicten. Naar een efficiënte strafprocedure voor ondermijnende criminaliteit*, Deventer: Wolters Kluwer 2018 en L.J.J. Peters, ‘Cymbal en de alternatieve afdoening van ondermijningsdossiers. Een bespreking van ‘s lands eerste procesafpraak’, *Strafbblad* 2019, p. 7-13).

De vraag is dan ook in welk type zaken het maken van procesafspraken een wenselijke strategie is of kan zijn. Peters ziet vooral mogelijkheden in het kader van ondermijningszaken (waartoe internationale drugssmokkel ook wordt gerekend). In dergelijke zaken is gelet op de complexiteit daarvan en de duur van de procedure veel winst te behalen, maar in zulke zaken staat tegelijkertijd in de regel ook veel op het spel. Juist in dergelijke zaken is het van belang dat de waarheid aan het licht komt. Ook het type afspraak maakt veel uit. De rechtbank Rotterdam hechtte eraan om richting procespartijen te benadrukken dat het niet ging om een vorm van *plea bargaining*; het afdoen van een strafzaak door een schuldbekentenis in ruil voor een lagere straf. In die zaak maakte de procespositie van de verdachte dan ook nadrukkelijk geen onderdeel uit van de gemaakte procesafspraken. De winst voor het Openbaar Ministerie was daarin gelegen dat de verdediging de uitvoerige onderzoekswensen ten aanzien van de rechtmatigheid van de bewijsvergaring liet varen. Dit was anders dan in de eerdergenoemde zaak *Cymbal* uit 2019, waarbij de verdachten in ruil voor een aanzienlijke strafkorting openheid van zaken gaven over hun aandeel in de tenlastegelegde feiten, maar de rechtbank vervolgens aan de afspraken voorbijging en een veel hogere straf oplegde dan geëist omdat deze op ‘geen enkele wijze recht [deed] aan de aard en ernst van de feiten’. In de Limburgse zaken zijn er echter wel afspraken gemaakt over de bewezenverklaring en de kwalificatie, maar wordt niet duidelijk wat in dit verband tussen Openbaar Ministerie en verdediging is besproken. Het mag duidelijk zijn dat het maken van dit type inhoudelijke afspraken die raken aan de beantwoording van de vragen van artikel 348 en 350 Sv alweer gevoeliger ligt dan het maken van zuiver processuele afspraken. Van belang lijkt ons in ieder geval dat bij het gevolg geven aan afspraken tussen het Openbaar Ministerie en de verdediging de rechter binnen de bandbreedte van de wet blijft. Zo lijkt het ons in zijn algemeenheid een stap te ver om alsnog de niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie uit te spreken, omdat het Openbaar Ministerie en de verdediging gedurende het onderzoek ter terechtzitting met elkaar een transactie in de zin van artikel 74 Sr zijn overeengekomen (zoals het geval was in rechtbank Overijssel 27 januari 2022, [ECLI:NL:ROVE:2022:214](#)). Hoewel in het licht van de betrokken belangen een navolgbare uitkomst, lijkt een dergelijke processuele verwerking van gemaakte afspraken in strijd te zijn met het wettelijk systeem in zijn algemeenheid en met de wettekst van artikel 74 Sr meer in het bijzonder.

Het voorgaande illustreert dat de praktijk van procesafspraken nog in de kinderschoenen staat en er belangrijke beslissingen moeten worden genomen over de vormgeving van het instrument en de grenzen die daaraan moeten worden gesteld. De Raad voor de rechtspraak lijkt zich nog even afzijdig te houden, maar het Openbaar Ministerie heeft inmiddels een conceptaanwijzing opgesteld, zo maakte P-G Hofstee in de media bekend (zie nieuwsbericht R. van Lee & H. de Ree, ‘**OM: vaker afspraken met verdachten voor meer snelheid in grote strafzaken**’, *de Gelderlander* 4 februari 2022). Het is nog even afwachten hoe deze aanwijzing precies zal gaan luiden en hoe de feitenrechter vervolgens oordeelt over procesafspraken die op basis daarvan tot stand komen. Gezien de op het spel staande belangen valt het in ieder geval toe te juichen dat er de nodige kaders op komst zijn. Gelet op de consensuele aard van deze wijze van afdoening zal het in dergelijke zaken immers niet snel tot cassatie komen, al zou de procureur-generaal bij de Hoge Raad in een voorkomend geval natuurlijk aanleiding kunnen zien tot het instellen van cassatie in het belang der wet, om zodoende de Hoge Raad in de gelegenheid te stellen de nodige kaders te stellen aan het gebruik van procesafspraken.

Literatuur

Proefschriften

- S.R. Bakker, *Uitzonderlijke excepties in het strafrecht Een zoektocht naar systematiek bij de beslissingen omtrent uitsluiting van strafrechtelijke aansprakelijkheid in bijzondere contexten* (diss. Rotterdam), Den Haag: Boom juridisch 2021;
- T.R. Bleeker, *Milieuaansprakelijkheid van leidinggevend. Over strafrechtelijke, bestuursrechtelijke en privaatrechtelijke sanctionering van leidinggevend voor een milieuovertreding in bedrijfscontext* (diss. Utrecht), Deventer: Wolters Kluwer 2021;
- E. Gijssels, *Positieve verplichtingen en aansprakelijkheid. De invloed van positieve verplichtingen uit het EVRM op het Nederlandse civiele overheidsaansprakelijkheidsrecht en het materiële strafrecht* (diss. Utrecht), Den Haag: Boom juridisch 2021;
- S. Ligthart, *Coercive brain-reading in criminal law. An analysis of European human rights law* (diss. Tilburg), 2021 [to be published by Cambridge University Press];
- L. Mergaerts, *Kwetsbare verdachten in de strafprocedure. De conceptualisering van kwetsbaarheid en de rol van de advocaat bij de vaststelling ervan tijdens het vooronderzoek* (diss. Leuven), Antwerpen: Boom juridisch 2021.

Libri amicorum

- J.G.H. Altena, J.P. Cnossen, J.H. Crijns, P.M. Schuyt & J.M. ten Voorde (red.), *In onderlinge samenhang. Liber amicorum Tineke Cleiren*, Den Haag: Boom juridisch 2021;

- K. Beyens, D. Humblet, H. Tubex, A-S. Vanhouche & K. Verfaillie (red.), *Sonja Snacken. Redelijk eigenzinnige humaniste. Un humaniste engagé. An inspiring humanist*, Brussel: VUBPRESS 2021;
- T. Kooijmans, J.W. Ouwerkerk, C.R.J.J. Rijken & J.B.H.M. Simmelink (red.), *Op zoek naar evenwicht. Liber amicorum Marc Groenhuijsen*, Deventer: Wolters Kluwer 2021.

Overig

- R.F. Aksay, *Bestaansrecht van sancties. De grondslagen en doelen van sancties volgens de gereformeerde strafethiek, de Klassieke Richting en de Moderne Richting*, Weert: Celsus juridische uitgeverij 2022;
- W. Borst, *De verdachte in de bak. Identiteitsvaststelling in de strafrechtssketen*, Den Haag: Boom juridisch 2021;
- A.J.A. van Dorst, *Herziening in strafzaken*, Deventer: Wolters Kluwer 2021;
- M.J. Dubelaar, L.R. Glas, A.B. Terlouw & M.J. ter Voert (red.), *Conflictoplossing: het domein van rechters? Een vergelijkende studie naar rechterlijke en alternatieve conflictoplossing in verschillende rechtsgebieden*, Deventer: Wolters Kluwer 2021;
- J.W. van den Hurk & S.J. de Vries, *Onderzoek aan digitale-gegevensdragers Een technische en juridische verkenning*, Deventer: Wolters Kluwer 2021;
- P.H.P.H.M.C. van Kempen & M.J.M. Krabbe (red.), *Mental Health and Criminal Justice. International and Domestic Perspectives on Defendants and Detainees with Mental Illness / Santé mentale et justice pénale. Perspectives internationales et nationales sur les prévenus et les détenus atteints de maladie mentale*, Den Haag: Eleven International Publishing 2022;
- C. Lernerstedt & M. Matravers (red.), *The Criminal Law's Person*, Oxford: Hart Publishing 2022;
- J.W. van Manen, *De videoreconstructie in het strafproces. Van verbeelding naar juridische werkelijkheid*, Den Haag: Boom criminologie 2021;
- J.W. Ouwerkerk, S.M.A. Lestrade, K.M. Pitcher, J.H. Crijns & J.M. ten Voorde, *De rol en positie van het openbaar ministerie als justitiële autoriteit in Europees strafrecht. Een verkennende studie naar een toekomstbestendige vormgeving van de rol en de positie van het openbaar ministerie in de EU-brede justitiële samenwerking in strafzaken*, Den Haag/Leiden/Nijmegen: WODC/ Universiteit Leiden/Radboud Universiteit 2021;
- A. Pivaty, P. ter Vrugt, D. de Vocht, H. Hübner & R. Knehan, *‘U bent niet tot antwoorden verplicht, maar ...’ Inzichten en opvattingen over het zwijgrecht vanuit de rechtspraak*, Den Haag: Boom juridisch 2022;
- J.M. Reijntjes, *Voorarrest*, Deventer: Wolters Kluwer 2021;
- T. Vander Beken, *Als je klaar bent, mag je naar huis. Reflecties over doel en inhoud van vrijheidsberovende straffen en maatregelen*, Brussel: VUBPRESS 2021;
- G. Vermeulen, N. Persak & N. Recchia (red.), *Artificial Intelligence, Big Data and Automated Decision-Making in Criminal Justice*, Antwerpen: MAKLU 2021;

- W. van der Wagen, J.J. Oerlemans & M. Weulen Kranenbarg (red.), *Essentials in cybercrime. A criminological overview for education and practice*, Den Haag: Eleven International Publishing 2021;
- L. Walgrave, *Being consequential about restorative justice*, Den Haag: Eleven International Publishing 2021. ◀